

Maria Karolina Miszczuk
Warszawa

Działalność Alodii i Józefa Gryczów w świetle ich spuścizny rękopiśmiennej

*Co do mnie, wydawało mi się zawsze,
że to co robię jest czymś najwykleszym
i chyba nacechowanym egoizmem, bo przede wszystkim
mnie osobiście sprawiało szczerą radość.*

Alodia Kawecka-Gryczowa
21 marca 1968

Alodia i Józef Gryczowie byli jednymi z najwybitniejszych bibliotekoznawców polskich XX wieku. Ich wkład w rozwój nauki o książce i bibliotekach jest dziś zarówno przykładem doskonałego warsztatu, jak i inspiracją do dalszych badań dla bibliotekarzy, filologów czy historyków. Gryczowie, obok pracy naukowej, wiele czasu poświęcali praktycznym aspektom pracy bibliotekarskiej związanym z tworzeniem, organizowaniem, opracowaniem i udostępnianiem księgozbiorów.

Jedną z najważniejszych – jeśli nie najważniejszą – biblioteką, z którą obydwójce byli związani prawie od samego początku jej istnienia, była Biblioteka Narodowa. Dlatego też Profesor Gryczowa w swojej ostatniej woli właśnie tej księżnicy postanowiła przekazać księgozbiór i archiwalia, które przez całe życie gromadziła wraz z mężem.

Archiwum (zwane również Spuścizną) Alodii i Józefa Gryczów znajduje się w Zakładzie Rękopisów Biblioteki Narodowej, mieszczącym się obecnie w Pałacu Rzeczypospolitej. Zajmuje ono ponad 9 metrów bieżących, liczy zaś około 240 jednostek.

Rękopisy zostały podzielone na materiały Józefa (rps BN akc. 14917 – rps BN akc. 14974) i Alodii (rps BN akc. 14975 – rps BN akc. 15021). Wewnątrz tych dwóch grup zastosowano układ: 1) materiały biograficzne, 2) materiały do działalności publicznej, 3) twórczość i materiały warsztatowe, 4) korespondencja oraz 5) materiały obce. Biblioteka Narodowa w swych zbiorach posiada spuścizny innych bibliotekoznawców

(np. Adama Łysakowskiego), wśród których również znajdują się materiały związane z Gryczami.

Józef Emanuel Grycz przyszedł na świat 11 grudnia 1890 roku w Zebrzydowicach, na Śląsku Cieszyńskim, jako drugi syn Heleny z Pszczółków, oraz Józefa – nauczyciela i kierownika tamtejszej szkoły ludowej. W 1909 roku ukończył Gimnazjum Polskie w Cieszynie¹. Następnie rozpoczął studia na Uniwersytecie Jagiellońskim. Swoje zainteresowania naukowe rozwijał pod okiem profesora Wilhelma Creizenacha². Dzięki pracy „Heinrich von Kleists Penthesilea” uzyskał stypendium umożliwiające studia na uniwersytetach: w Berlinie (1913/14) oraz Wiedniu, gdzie 3 grudnia 1915 roku obronił pracę doktorską z zakresu filologii germańskiej.

Po powrocie do Galicji został wolontariuszem w Bibliotece Jagiellońskiej. Ze względów materialnych, w 1917 roku, rozpoczął pracę w księgarni S.A. Krzyżanowskiego w Krakowie. Dzięki temu poznał od podstaw zasady organizacji ówczesnego księgarstwa. W 1920 roku przeniósł się do Zakopanego, gdzie z pierwszą żoną Ewą³ prowadził „Księgarnię Podhalańską”⁴. Po dwóch latach sprzedał ją firmie Gebethner i Wolff, po czym wrócił do Krakowa. Rozpoczął ponowne starania o zatrudnienie w Bibliotece Jagiellońskiej, tym razem zakończone sukcesem. Pracował w niej kolejne 6 lat. Jednym z powierzonych mu zadań była gruntowna reorganizacja księgozbioru podręcznego czytelnicy. W tym czasie został członkiem krakowskiego koła Związku Bibliotekarzy Polskich (1922) oraz Towarzystwa Miłośników Książki w Krakowie (1925). W 1928 wygrał konkurs na stanowisko dyrektora Biblioteki Kórnickiej. W ciągu dwóch lat udało mu się, między innymi, wyremontować jej lokal, zorganizować nowoczesny księgozbiór podręczny oraz rozpocząć wydawanie „Pamiętnika Biblioteki Kórnickiej”.

W styczniu 1930 został zatrudniony w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na stanowisku radcy. W Warszawie współorganizował ze Stefanem Dembym Bibliotekę Narodową, opraco-

¹ Zob. *Księga Pamiątkowa Polskiego Gimnazjum Macierzy Szkolnej w Cieszynie obecnie Szkoły Podstawowej i Liceum Ogólnokształcącego im. Antoniego Osuchowskiego w Cieszynie: wydana z okazji 65 rocznicy założenia szkoły*, Katowice, 1960, s. 147.

² Wilhelm Michael Anton Creizenach (1851–1919) historyk literatury, germanista, teatrolog, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego (PSB, t. 4, s. 99–101).

³ Rozwiedli się w 1931 roku.

⁴ Por. I. Treichel, *Antoni Zbigniew Zembaty (1883–1918/1919)*, [w:] SPKP, Suplement, Warszawa–Łódź 1986, s. 243.

wał szereg rozporządzeń regulujących prawne funkcjonowanie bibliotek (egzemplarz obowiązkowy, postępowanie z drukami zbędnymi, scalenie czasopism szczątkowych), był członkiem komisji egzaminacyjnej państwowych egzaminów bibliotekarskich, zakończył swoją wieloletnią pracę nad opracowaniem pierwszych, ogólnopolskich przepisów katalogowania alfabetycznego książek. Brał udział w dyskusjach dotyczących istotnych problemów bibliotekarstwa polskiego (przede wszystkim ustawy o bibliotekach, a także organizacji bibliotek uniwersyteckich czy kształcenia bibliotekarzy) uczestniczył w zjazdach i spotkaniach, wyjazdach zagranicznych. Swoje spostrzeżenia czy propozycje rozwiązań problemów publikował w czasopismach, takich jak „Przegląd Biblioteczny” czy „Silva Rerum”. Uzyskanie zasiłku z Funduszu Kultury Narodowej umożliwiło Gryczowi, wraz ze świeżo poślubioną Alodią, w 1935 roku, odbycie kilkutygodniowej podróży po bibliotekach w Pradze, Lipsku, Berlinie, Paryżu, Genewie, Bernie Szwajcarskim, Zurychu, Rzymie, Florencji i Wiedniu.

W trakcie drugiej wojny światowej, po likwidacji Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz zamknięciu w styczniu 1940 roku Biblioteki Narodowej, Józef Grycz pracował jako tłumacz w Zarządzie Miasta oraz uczestniczył w tajnym nauczaniu w Gimnazjum Zgromadzenia Kupców w Warszawie⁵. W lipcu tegoż roku, z nakazu niemieckiego, za zgodą polskich władz podziemnych, został mianowany kierownikiem tzw. II Oddziału Biblioteki Państwowej, utworzonego ze zbiorów Biblioteki Narodowej, wchodzącego w skład Staatsbibliothek Warschau. Równoległe do pracy codziennej w bibliotece Józef Grycz prowadził rejestrację strat bibliotek, organizował zabezpieczenie „bezpańskich” księgozbiorów (m.in. z likwidowanych szkół, wydawnictw, a nawet prywatnych), utrzymywał – w miarę możliwości – kontakty z bibliotekami i bibliotekarzami z terenu całej dawnej Rzeczypospolitej. Planował dalsze prace nad określeniem funkcji i zadań bibliotek, jakie będą one miały do spełnienia po odzyskaniu niepodległości oraz pracował nad praktycznym podręcznikiem dla bibliotekarzy. Całe Powstanie Warszawskie spędził w gmachu Biblioteki na Rakowieckiej, co uratowało tę część zbiorów przed zniszczeniem. Na przełomie 1944 i 1945 roku brał udział w Akcji Pruszkowskiej, kierując ewakuacją zbiorów bibliotecznych z Warszawy⁶.

⁵ Zob. BN, rps akc. 14917, Materiały biograficzne.

⁶ Por. m. in. M. Dembowska, „Akcja pruszkowska” ratowanie zbiorów bibliotecznych po Powstaniu Warszawskim fakty i ludzie, *Przeegl. Bibliot.*, 63:1995, z. 1, s. 5–14.

Po wojnie wrócił do pracy w Ministerstwie. Dnia 1 kwietnia 1946 roku Józef Grycz objął stanowisko dyrektora w Naczelnej Dyrekcji Bibliotek. Szesnaście dni później ogłoszono dekret o bibliotekach i opiece nad zbiorami bibliotecznymi, będący w pewnej części pomysłem autorskim Grycza. Kierowanie państwową jednostką, w której – po raz pierwszy w historii Polski – scentralizowano opiekę nad wszystkimi typami bibliotek, umożliwiło mu prowadzenie różnorodnych prac w skali kraju, m. in. akcję zabezpieczania zbiorów czy tworzenie sieci bibliotecznej.

Po trzech latach, ze względów politycznych, w lutym 1949 roku Józef Grycz został zdymisjonowany i przeniesiony na stanowisko zastępcy dyrektora Biblioteki Narodowej. W kolejnych latach opublikował kilka książek, stanowiących razem pierwsze kompendium wiedzy dla bibliotekarzy (od historii książki po praktyczne bibliotekarstwo), równocześnie biorąc czynny udział w planowaniu innych ważnych publikacji (np. *Encyklopedii wiedzy o książce*) oraz kształceniu nowych kadr bibliotecznych.

Zmarł, po ciężkiej chorobie, 23 października 1954 roku. Został pochowany na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie⁷.

W zgromadzonych materiałach biograficznych (rps BN akc. 14917 – rps BN akc. 14920) można prześledzić całą karierę naukowo-zawodową Józefa Grycza. Od świadectwa dojrzałości (wydanego w dwóch językach) z Gimnazjum Polskiego w Cieszynie, przez dokumenty uniwersyteckie (np. nadanie tytułu doktora) do pism ministerialnych poświadczających zatrudnienie w poszczególnych instytucjach oraz kolejne awanse. Tutaj znajdują się także życiorysy i spisy prac Grycza, pisane przez niego w różnych okresach, dokumenty osobiste (również te z czasu okupacji), odznaczenia, umowy z wydawnictwami, legitymacje i wizytówki. W woluminie o sygnaturze rps BN akc. 14917 znajdują się materiały związane z sądem koleżeńskim, zwołanym w wyniku oskarżenia Grycza o współpracę z okupantem (w tym orzeczenie końcowe). Niewątpliwym cymelium jest rulon (rps BN akc. 14920), w którym przechowywany jest Dyplom Orderu Białego Kruka nadany Gryczowi przez Towarzystwo Miłośników Książki w Krakowie w 1952 roku.

Materiały do działalności publicznej odzwierciedlają chronologię pracy Grycza. W rps BN akc. 14921 t. 1–2 znajdują się dokumenty dotyczące Biblioteki Jagiellońskiej, m. in.: sprawozdania za lata 1906–1928, wzory druczków bibliotecznych i rewersów czy odezwa biblioteki do za-

⁷ Kw. 103.

rządów drukarni i firm nakładowych z prośbą o przesyłanie do niej jednego egzemplarza swoich druków (koszty przesyłki pokrywa BJ) w celu utworzenia z BJ biblioteki narodowej [1913]. Dalej zgromadzone są papiery powstałe w trakcie pracy w Wydziale Bibliotek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (rps BN akc. 14922 t. 1–2) zawierające np. Urzędowy spis korespondencji Wydziału za lata 1930–1937. Kolejne woluminy zawierają materiały związane z Biblioteką Narodową, jej początkami (rps BN akc. 14923), latami okupacji (rps BN akc. 14924 t. 1–6) i dziejami powojennymi (rps BN akc. 14925 t. 1–5). Są to, m. in.: projekty regulaminów, regulaminy wewnętrzne, plany pracy, sprawozdania, powojenne artykuły i audycje o bibliotece, spisy pracowników, życiorysy, plany budowy własnego gmachu. Po 1945 roku zostało utworzonych kilka nowych instytucji bibliotekarskich. Najważniejszą była Naczelna Dyrekcja Bibliotek, której pierwszym dyrektorem został Grycz (rps BN akc. 14927 t. 1–5). Wśród materiałów z tego okresu, zachowanych w jego spuściznie, można znaleźć projekty i kolejne redakcje (z lat 1935–1947) ustawy o bibliotekach, plany i sprawozdania z kursów bibliotekarskich, plany pracy, materiały prasowe dotyczące Majowego Święta Oświaty (organizowanego w latach 1946 i 1947), informacje o akcji zabezpieczania zbiorów, listę książek do wycofania z bibliotek oraz (rps BN akc. 14928) karty rejestracyjne bibliotek wg stanu z 1946 r. Grycz gromadził również dokumenty związane z działalnością Państwowego Instytut Książki – sprawozdania, komunikaty, projekty budżetu, karty rejestracyjne bibliotek (rps BN akc. 14929 t. 1–2) oraz Komitetu Upowszechniania Książki (rps BN akc. 14930).

Grycz w swoich pracach skierowanych do czytelników często poruszał temat porządkowania wiedzy wynikającej z „obcowania z książką”. Najczęściej polecał organizowanie różnego rodzaju kartotek. W jego spuściznie mamy kilka przykładów tego typu prac. W dwóch pudłach (rps BN akc. 14926 t. 1–2) znajduje się kartoteka instytucji, księgarń i bibliotek niemieckich, sporządzona w czasie okupacji. Również w formie kartoteki, Grycz pozostawił po sobie dwie bibliografie prac z dziedziny bibliotekoznawstwa (rps BN akc. 14933 i rps BN akc. 14934).

Choć Józef Grycz żył w czasach dwóch wojen światowych, udało mu się zachować rękopisy i/lub maszynopisy większości swoich prac. I tak w materiałach zgromadzonych w Bibliotece Narodowej w Warszawie można znaleźć: maszynopis *Heinr. v. Kleists Bestrebungen, sein Volk zum Anschluss an Oesterreichs Freiheitskampf zu bewegen* (rps BN akc. 14943), egzemplarz korektowy z 1932 roku *Biblioteki Narodowej na drugim etapie działalności* (rps BN akc. 14938), rękopis i maszynopis pisa-

nego w latach 1942–1943 *Bibliotekarstwa praktycznego w zarysie* (rps BN akc. 14939 t. 1–3) czy materiały warsztatowe do prac o przepisach katalogowania (rps BN akc. 14957).

Istotną częścią spuścizny Grycza jest jego korespondencja (rps BN akc. 14966 t. 1–6). Można w niej znaleźć listy m. in. od Aleksandra Birkenmajera, Stefana Dembego, Edwarda Kuntzego, Mariana Łodyńskiego, Adama Łysakowskiego, Kazimierza Witkiewicza czy Juliusza Zborowskiego.

Obraz działalności Józefa Grycza dopełniają zachowane wspomnienia z lat młodości i fragmenty dziennika z Powstania Warszawskiego (rps BN akc. 14967), fotografie i exlibrisy (rps BN akc. 14932 t. 1–2) oraz umieszczone w różnych woluminach liczne zaproszenia i druki bibliofilskie, jednoznacznie wskazujące, jak wielką wagę przykładał ich właściciel do dobrej i pięknej książki.

Alodia Maria Kawecka-Gryczowa urodziła się w Warszawie 11 sierpnia 1903 roku. Jej matką była aktorka Antonina Klońska-Sauer⁸. W 1921 roku ukończyła gimnazjum filologiczne Zofii Sierpińskiej w Warszawie i rozpoczęła studia na filologii polskiej Uniwersytetu Warszawskiego. Równoległe pracowała jako urzędniczka biurowa w Fabryce Fajansu i Wyrobów Ceramicznych „Pruszków” i uczęszczała przez rok na kursy handlowe.

Cztery lata później przeniosła się do Krakowa, gdzie na Uniwersytecie Jagiellońskim uczęszczała na seminarium historii kultury prowadzone przez Stanisława Kota⁹. W 1928 roku odbyła kilkumiesięczną praktykę w Bibliotece Jagiellońskiej, uzyskała absolutorium, a w listopadzie rozpoczęła pracę w Bibliotece Kórnickiej. Początkowo była tam zatrudniona jako pomocnicza siła naukowa. Po roku awansowała na stanowisko zastępcy kierownika. W październiku 1930 roku została przeniesiona do Biblioteki Narodowej w Warszawie, gdzie od 1931 pracowała w Dziale Starych Druków, pełniąc funkcję zastępcy kierownika – Kazimierza Piekarskiego. Dnia 29 grudnia 1932 roku, na Uniwersytecie Jagiellońskim, na podstawie pracy „Polskie kancjonały protestanckie XVI w.” uzyskała stopień doktora filozofii.

⁸ Zob. hasło *Antonina Klońska-Sauer*, [w:] *Słownik Biograficzny Teatru Polskiego 1900–1980*, t. 2, Warszawa 1994, s. 313–314.

⁹ Stanisław Kot (1885–1975) historyk, działacz ruchu ludowego, polityk, wychowawca. Zob. m. in. Dybiec J., *Stanisław Kot (1885–1975)*, [w:] *Złota Księga Wydziału Historycznego*, Kraków, 2000, s. 261–270.

W 1935 roku wyszła za mąż za Józefa Grycza i została sekretarzem Komisji dla Centralnego Katalogu Inkunabułów w Polsce. W czasie drugiej wojny światowej zwolniona z pracy przez okupanta nie udzielała się zawodowo. Dopiero w marcu 1944 roku wróciła do Biblioteki Narodowej jako wolontariuszka. Powstanie wraz z mężem i Andrzejem Grodkiem spędziła w gmachu Biblioteki na Rakowieckiej. Uczestniczyła także w Akcji Pruszkowskiej, do czasu gdy Niemcy zabronili kobietom jeździć do miasta.

Po wojnie, od 1945 roku kierowała Oddziałem Dawnej Książki w Ministerstwie Oświaty. Pięć lat później została, wraz z Oddziałem, przeniesiona do Biblioteki Narodowej, gdzie została mianowana kierownikiem Zakładu Starych Druków. Funkcję tę sprawowała do czasu przejścia na emeryturę w 1974 roku. Od listopada 1948 (faktycznie, formalnie od 1950) do 1968 roku równolegle kierowała Pracownią Bibliografii Staropolskiej i Historii Książki w Instytucie Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk. W roku 1954 uzyskała tytuł profesora nadzwyczajnego.

W latach powojennych Alodia Gryczowa brała udział w wielu projektach. Między innymi organizowała i prowadziła zajęcia na kursach starodrucznych dla bibliotekarzy, zainicjowała pracę nad centralnym katalogiem inkunabułów w Polsce, współredagowała, wraz z Kazimierzem Budzykiem, serię „Książka w dawnej kulturze polskiej” oraz *Encyklopedię wiedzy o książce*, wznowiła wydawanie serii „Polonia typographica saeculi sedecimi”, współpracowała z *Polskim słownikiem biograficznym*, zasiadała w radach naukowych kilku instytucji (Biblioteka Narodowa, IBL PAN), prowadziła zajęcia dla studentów bibliotekoznawstwa, organizowała wystawy w kraju i za granicą, prowadziła rejestracje poloników w bibliotekach zagranicznych.

Po przejściu na emeryturę kontynuowała pracę naukową, publikując liczne artykuły i prace. Otrzymała wiele odznaczeń, w tym Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (1984), Złotą Odznakę Honorową m.st. Warszawy (1965) oraz doktorat honoris causa Uniwersytetu Wrocławskiego (1990).

Zmarła 16 czerwca 1990 roku i została pochowana obok męża na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Większość swojego życia profesor Alodia Kawecka-Gryczowa spędziła w Warszawie. Mimo kilku przeprowadzek i burzliwych czasów wojennych do naszych czasów dotrwały jej pamiętniki (w postaci wpisów i obrazków wykonanych przez koleżanki) i pieczętki z czasów gimnazjum (rps BN akc. 14976) oraz świadectwa kolokwiów i seminariów

odbytych na Uniwersytecie Warszawskim (rps BN akc. 14975 t. 1–4). Życiorysy, legitymacje różnych towarzystw (m.in. Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego czy Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami), dokumenty związane z pogrzebami bliskich, dokumentacja kłopotów mieszkaniowych oraz świadectwo egzaminu na stanowisko I kategorii w Państwowej Służbie Bibliotecznej z dnia 21 czerwca 1938.

Z czasów studiów zachowały się zeszyty z notatkami i wypisami z lektur, w tym z „Historii literatury politycznej” prowadzonej przez profesora Stanisława Kota (rps BN akc. 15012 t. 1–3). W spuściźnie znajduje się również maszynopis dysertacji o polskich kancjonałach protestanckich w. XVI (rps BN akc. 14993) oraz korespondencja i materiały warsztatowe do tej pracy (rps BN akc. 14994).

W materiałach do działalności publicznej wyróżniają się trzy typy prac prowadzonych przez Panią Profesor. Po pierwsze, organizowała – będąc kierownikiem Zakładu Starych Druków w Bibliotece Narodowej (rps BN akc. 14986 t.2) oraz Pracowni Bibliografii Staropolskiej IBL PAN (rps BN akc. 14985) – pracę naukową, tworzyła normy i instrukcje katalogowania, inicjowała i nadzorowała wykonanie różnych projektów oraz prowadziła rejestracje poloników w bibliotekach zagranicznych, sumiennie przygotowując się do wyjazdów – zachowały się notatki robione przed nimi – i przywożąc nie tylko dokładne opisy druków, ale także informacje o tym, jak funkcjonują zwiedzone przez nią biblioteki (rps BN akc. 14980 t. 1–3). Po drugie, propagowała wiedzę o książce i bibliotece, pisząc scenariusze i występując w audycjach radiowych i telewizyjnych (rps BN akc. 14978). Te dwa aspekty łączyła przy urządzaniu różnych wystaw. W spuściźnie znajdują się scenariusze wystaw, opisy eksponatów, fotografie, wycinki prasowe, projekty katalogów, sprawozdania itp. (rps BN akc. 14981 – rps BN akc. 14983 t. 1–3). Po trzecie, uczyła – organizując lub prowadząc zajęcia na kursach specjalistycznych bądź bibliotekarskich, kierując praktykami w Bibliotece Narodowej (rps BN akc. 14977 t. 1–3), czy uczestnicząc w pracach ministerialnych komisji programowych (rps BN akc. 14979 t. 1–3). Ilustrują to programy i sprawozdania z kursów, notatki i plany zajęć, rękopisy wykładów, projekty programów dla studiów wyższych oraz korespondencja.

Alodia Gryczowa była redaktorem lub współredaktorem serii: „Książki o książce”, „Książki w dawnej kulturze polskiej” (rps BN akc. 14984 t. 1–3) oraz *Encyklopedii wiedzy o książce* (rps BN akc. 15005 t. 1–7). Pisała hasła do *Słownika pracowników książki polskiej* i kilku innych encyklopedii (rps BN akc. 15009). O tym, jak ważne były to prace,

świadczą zachowane listy, brudnopisy i maszynopisy haseł, listy sugerowanych autorów.

W spuściznie zachowały się materiały warsztatowe, notatki i korespondencja związane z najważniejszymi studiami *Ariańskie oficyny wydawnicze Rodeckiego i Sternackiego* (rps 15000 t. 1–4), *Biblioteka ostatniego Jagiellona* (rps BN akc. 15002 t.1–2) oraz z największymi pracami zbiorowymi: „Drukarze Dawnej Polski” (rps BN akc. 15004) i katalogami inkunabułów Ossolineum i *Incunabula quae in bibliothecis Poloniae asservantur* (rps BN akc. 15006).

Korespondencja Alodii Kaweckiej-Gryczowej składa się z 24 tomów (rps BN akc. 15015 t. 1–2 oraz rps BN akc. 15016 t. 1–22). Dopełniają ją liczne zaproszenia i materiały bibliofilskie (rps BN akc. 15017 i rps BN akc. 15018 t. 1–4).

Pod ostatnią sygnaturą w archiwum Gryczów – rps BN akc. 15021 t. 1–3 – znajdują się materiały związane z życiem, działalnością i śmiercią Kazimierza Piekarskiego, w tym jego zdjęcia i ostatnie listy do Józefa.

Przechowywana w Zakładzie Rękopisów Biblioteki Narodowej spuścizna rękopiśmienna Józefa i Alodii Gryczów jest niewątpliwie jedną z ciekawszych polskich spuścizn bibliotekarskich. Jej wielkość i wszechstronność jest imponująca. Jednak należy pamiętać, iż jest to jedynie pewien procent dorobku owego małżeństwa. Aby móc w pełni opisać działalność Gryczów, należałoby dokładnie zbadać przekazany Bibliotece Narodowej, wraz z archiwum, księgozbiór oraz dotrzeć do materiałów przechowywanych w innych instytucjach. Należy mieć nadzieję, że powstaną kolejne prace opisujące życie i twórczość tej niezwyklej dwójki Bibliotekarzy.

Aneks

Archiwum Alodii i Józefa Gryczów
w zbiorach rękopiśmiennych Biblioteki Narodowej
(na podstawie bazy „Inwentarz rękopisów BN”).

JÓZEF GRYCZ

- Akc. 14917 Materiały biograficzne.
Akc. 14918 Dokumenty osobiste.
Akc. 14919 Życzenia imieninowe z podpisami pracowników BN z lat 1951–1952.
Akc. 14920 Dyplom Orderu Białego Kruka 1952.
Akc. 14921 t. 1–2 Materiały do pracy J. Grycza w Bibliotece Jagiellońskiej (1916–1927) i Bibliotece Kórnickiej (1928–1929).
Akc. 14922 t. 1–2 Materiały do pracy Józefa Grycza w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (1930–1939).
Akc. 14923 Materiały do działalności BN (głównie w okresie przedwojennym) ze spuścizny Józefa Grycza.
Akc. 14924 t. 1–6 Materiały do działalności BN (głównie w latach wojny) ze spuścizny Józefa Grycza.
Akc. 14925 t. 1–5 Materiały do działalności BN (głównie w okresie powojennym) ze spuścizny Józefa Grycza.
Akc. 14926 t. 1–2 Kartoteka instytucji, księgarń i bibliotek niemieckich, sporządzona przez Józefa Grycza w okresie okupacji, w ramach przygotowań do rewindykacji.
Akc. 14927 t. 1–5 Materiały do pracy Józefa Grycza w Naczelnej Dyrekcji Bibliotek w latach 1946–1949.
Akc. 14928 Karty rejestracyjne bibliotek wg stanu z 1946 r., sporządzone dla Wydziału Bibliotek Ministerstwa Oświaty – ze spuścizny Józefa Grycza.
Akc. 14929 t.1–2 Materiały do działalności Państwowego Instytutu Książki w l. 1946–1949 (w tym karty rejestracyjne bibliotek) ze spuścizny Józefa Grycza.
Akc. 14930 Materiały do działalności Komitetu Upowszechniania Książki ze spuścizny Józefa Grycza.
Akc. 14931 t. 1–5 Materiały do rewindykacji wileńskich zbiorów bibliotecznych, archiwalnych i muzealnych (w tym spisy i inwentarze) ze spuścizny Józefa Grycza.

- Akc. 14932 t. 1–2 Materiały ikonograficzne (fotografie, exlibrisy, rysunki, sztychy) ze spuścizny Józefa Grycza.
- Akc. 14933 Bibliografia prac z dziedziny bibliotekoznawstwa, sporządzona ok. 1923. Kartoteka rps.
- Akc. 14934 Bibliografia prac z dziedziny bibliotekoznawstwa, sporządzona w latach czterdziestych XX w. Kartoteka rps.
- Akc. 14935 „Bibliografia. Teoria, praktyka, technika”. Masz. z popr.
- Akc. 14936 t. 1–2 Józef Grycz, Emilia Kurdybachowa „Bibliografia w teorii i w praktyce oraz wykaz ważniejszych bibliografii i dzieł pomocniczych”. Masz. z popr.
- Akc. 14937 „Biblioteka jako teren pracy bibliotekarza”. Rps.
- Akc. 14938 „Biblioteka Narodowa na drugim etapie działalności”. Druk (korekta).
- Akc. 14939 t.1–3 „Bibliotekarstwo praktyczne w zarysie. Podręcznik i poradnik. Warszawa. Pisano 22.XI.1942–21.XI.1943 r.” Rps, masz. z popr.
- Akc. 14940 „Chodźmy do biblioteki. Poradnik dla czytelników”. Rps.
- Akc. 14941 t.1–2 „Dzieje i technika książki”. Masz. z popr., rps.
- Akc. 14942 „Dzieje książki. Skrypt”. Rps.
- Akc. 14943 „Heinr. v. Kleists Bestrebungen, sein Volk zum Anschluss an Oesterreichs Freiheitskampf zu bewegen“. Kopia masz. z popr.
- Akc. 14944 „Historia bibliotek”. Masz. z popr. rps.
- Akc. 14945 Józef Grycz, Alodia Gryczowa „Historia książki i bibliotek w zarysie”. Druk z popr. i uzup. A. Gryczowej.
- Akc. 14946 „Krótki zarys historii książki i bibliotek. Wyd. drugie, poszerzone do druku przygotowała Alodia Kawecka-Gryczowa”. Masz. z popr.
- Akc. 14947 t. 1–2 „Książka”. Rps, masz.
- Akc. 14948 „Materiały do bibliografii zawartości czasopism emigracyjnych I poł. XIX w.” Kartotka rps.
- Akc. 14949 „O polskie przepisy katalogowania”. Rps, druk.
- Akc. 14950 „Pierwsza czytanka bibliotekarska”. Masz. powiel. z popr.
- Akc. 14951 „Podstawowe wskazówki alfabetycznego katalogowania druków”. Rps, masz.
- Akc. 14952 „Porównanie polskich przepisów katalogowania”. Rps, druk.
- Akc. 14953 „Porównanie zagranicznych przepisów katalogowania”. Rps.
- Akc. 14954 „Przepisy katalogowania alfabetycznego. Projekt”. Rps, masz.
- Akc. 14955 „Przepisy katalogowania w bibliotekach polskich. I. Alfabetyczny katalog kartkowy druków”. Masz., rps.

- Akc. 14956 „Zasadnicze wytyczne polskich przepisów katalogowania”. Rps.
- Akc. 14957 Materiały warsztatowe do prac o przepisach katalogowania (w tym korespondencja i prace różnych autorów) ze spuścizny Józefa Grycza.
- Akc. 14958 „Przewodnik dla korzystających z bibliotek oraz spis dzieł pomocniczych”. Rps.
- Akc. 14959 „Wiadomości o książce. Skrypt”. Rps i masz. powiel.
- Akc. 14960 t. 1–2 „Wskazówki dla prowadzących akcję zabezpieczenia bibliotek i zbiorów bibliotecznych” Rps, masz.
- Akc. 14961 „Zasady organizacji bibliotek naukowych w Polsce”. Rps i druk.
- Akc. 14962 t.1–3 Drobne prace i artykuły.
- Akc. 14963 Fragmenty różnych, nie zidentyfikowanych prac i konspekty prac
- Akc. 14964 Recenzje prac różnych autorów.
- Akc. 14965 Notatki, wypisy z lektur, zapiski do nauki języków.
- Akc. 14966 t.1–6 Korespondencja.
- Akc. 14967 Wspomnienia z lat młodości i fragmenty dziennika z Powstania Warszawskiego.
- Akc. 14968 t.1–2 Materiały różne dotyczące bibliofilstwa i bibliotekoznawstwa ze spuścizny Józefa Grycza (w tym 11 kluczy do różnych księgarń z okolic Warszawy, z okresu II wojny).
- Akc. 14969 Wycinki z gazet i drobne druki ze spuścizny Józefa Grycza.
- Akc. 14970 „Instrukcja dla kierowników Bibliotek Wojskowych” ze spuścizny Józefa Grycza. Kopia masz. z popr., opr.
- Akc. 14971 Maria Dembowska-Wodzinowska „Indeks alfabetyczny do „Dodatków” Estreichera „Bibliografii polskiej” ze spuścizny Józefa Grycza. Masz. powiel.
- Akc. 14972 Jan Parandowski: „Alchemia słowa. Rozdział I–II” ze spuścizny Józefa Grycza. Masz., druk.
- Akc. 14973 Marian Łodyński: „Z dziejów działalności bibliotekarskiej Józefa Grycza”. Kopia masz.
- Akc. 14974 Bogusława Zawilowicz „Józef Grycz – życie i działalność”. Praca dyplomowa. Kopia masz., opr.

ALODIA KAWECKA-GRYCZOWA

- Akc. 14975 t.1–4 Materiały biograficzne.
- Akc. 14976 Dokumenty osobiste.
- Akc. 14977 t.1–3 Notatki do kursów i praktyk, prowadzonych przez prof. Alodię Kawecką-Gryczową dla bibliotek i szkół wyższych.
- Akc. 14978 Scenariusze i notatki do audycji radiowych i telewizyjnych, w których brała udział prof. Alodia Kawecką-Gryczowa.
- Akc. 14979 t.1–3 Dokumentacja działalności prof. Alodii Kaweckiej-Gryczowej w pracach komisji programowych Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego oraz Ministerstwa Kultury i Sztuki.
- Akc. 14980 t.1–3 Notatki z wyjazdów służbowych.
- Akc. 14981 Dokumenty wystawy „Arianie polscy”, Praga 1959.
- Akc. 14982 Dokumentacja wystawy książki polskiej w Antwerpii 1965.
- Akc. 14983 t.1–3 Dokumentacja różnych wystaw ze spuścizny prof. Alodii Kaweckiej-Gryczowej.
- Akc. 14984 t.1–3 Materiały do działalności prof. Alodii Kaweckiej-Gryczowej jako redaktora serii wydawniczych „Książki o książce” i „Książka w dawnej kulturze polskiej” (w tym korespondencja i konsepekty prac) oraz w komisji Wydawniczej BN i „Roczniku BN”.
- Akc. 14985 Materiały różne i korespondencja do pracy prof. Alodii Kaweckiej-Gryczowej w Instytucie Badań Literackich PAN.
- Akc. 14986 t.1–2 Materiały do działalności prof. Alodii Kaweckiej-Gryczowej w Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich (w tym korespondencja).
- Akc. 14987 t.1–7 Materiały ikonograficzne (fotografie, albumy, ekslibrisy, pocztówki, rysunki ze spuścizny prof. Alodii Kaweckiej-Gryczowej).
- Akc. 14988 „Bibliographica XVII s.”
- Akc. 14989 „Fragmenta” Masz., rps.
- Akc. 14990 „Inwentarz inkunabułów bibliotek cieszyńskich”. Rps
- Akc. 14991 „Katalog starych druków Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy. Część II: Polonica XVI wieku”. Zestawiły Jadwiga Adamczykówna i Alodia Kawecką-Gryczowa. Rps, masz.
- Akc. 14992 „Pieśnioksiąż Mrogonjusa”.
- Akc. 14993 „Polskie kancjonały protestanckie w. XVI”. Kopia masz.
- Akc. 14994 t. 1–6 Materiały warsztatowe i korespondencja do prac o kancjonałach protestanckich.
- Akc. 14995 „Rola polskiego drukarstwa w dobie Odrodzenia”. Masz. z popr., rps

- Akc. 14996 „Wrażenia z bibliotek cieszyńskich”. Rps.
- Akc. 14997 t.1–2 Artykuły i drobne prace.
- Akc. 14998 t. 1–5 Recenzje oraz korespondencja z autorami i konspekty recenzowanych prac.
- Akc. 14999 Materiały warsztatowe i korespondencja do współpracy prof. Alodii Kaweckiej-Gryczowej z redakcją Polskiego Słownika Bibliograficznego.
- Akc. 15000 t.1–4 Materiały warsztatowe i korespondencja do publikacji „Ariańskie oficyny wydawnicze Rodeckiego i Sternackiego”.
- Akc. 15001 t.1–4 Materiały warsztatowe do prac o drukarstwie ariańskim.
- Akc. 15002 t.1–2 Materiały warsztatowe do publikacji „Biblioteka ostatniego Jagiellona”.
- Akc. 15003 Materiały warsztatowe do edycji „Bogowie fałszywi. Nieznany pamflet antykatolicki z XVI wieku”.
- Akc. 15004 Materiały warsztatowe i korespondencja do publikacji „Drukarze Dawnej Polski”.
- Akc. 15005 t.1–7 Materiały warsztatowe i korespondencja do „Encyklopedii wiedzy o książce”.
- Akc. 15006 Materiały warsztatowe i korespondencja do publikacji „Katalog inkunabułów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich” oraz „Incunabula quae in bibliothecis Poloniae asservantur. T. 2”.
- Akc. 15007 Materiały warsztatowe i korespondencja do artykułu „Le livre et la Reforme en Pologne”.
- Akc. 15008 t.1–2 Materiały warsztatowe i korespondencja do edycji „Pieśni Chwał Boskich” Jana Zaremby.
- Akc. 15009 Materiały warsztatowe i korespondencja do publikacji „Słownik pracowników książki polskiej”, „Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny”, Encyklopedia PWN.
- Akc. 15010 Materiały warsztatowe i korespondencja do publikacji „Walka o dobra kultury”.
- Akc. 15011 Materiały warsztatowe i korespondencja do wykładu w Centre d’Etudes Superieures de la Renaissance de Tours, 1963.
- Akc. 15012 t.1–3 Zeszyty z notatkami i wypisami lektur z okresu studiów.
- Akc. 15013 Różne notatki i materiały z dziedziny inkunabulistyki.
- Akc. 15014 t.1–7 Różne notatki do historii drukarstwa i bibliotek.
- Akc. 15015 t.1–2 Korespondencja wzajemna z matką, Antoniną Kłońską-Sauerową oraz papiery matki.

- Akc. 15016 t. 1–22 Korespondencja (wstępnie uporządkowana – rozłożona na litery).
- Akc. 15017 Zaproszenia i materiały informacyjne, przesyłane przez Towarzystwo Miłośników Książki (Kraków) i Towarzystwo Przyjaciół Książki (Warszawa).
- Akc. 15018 t.1–4 Zaproszenia i materiały informacyjne przesyłane przez różne instytucje.
- Akc. 15019 Różne druki (w tym bibliofilskie) ze spuścizny prof. Alodii Kaweckiej-Gryczowej.
- Akc. 15020 Artykuł Aleksandra Birkenmajera, inc. „Kochany Panie Edwardzie/Kiedy przed kilkunastu laty...” Rps (autogr.) i masz. ze spuścizny prof. Alodii Kaweckiej-Gryczowej.
- Akc. 15021 t.1–3 Materiały do działalności Kazimierza Piekarskiego.

Summary

The Activities of Alodia Gryczowa and Józef Grycz in the Light of Their Papers

Alodia Gryczowa and Józef Grycz belong to the line of the most outstanding Polish librarians of the twentieth century. Their huge scientific and organizational achievement provides material for numerous works discussing the development of book history and library science in Poland. The article attempts to describe the curriculum vitae and the activities of both Alodia and Józef in relation to their papers kept at the Manuscript Department of the National Library. This archive encompasses personal materials, which reflect the line of their professional development and institutional careers, documents relative to their community service (concerning libraries, bibliophile activities, etc.), their publications, and an abundant correspondence (both professional and private). In conclusion the author acknowledges that further research is necessary to bring together the complete set of the Grycz papers.

The article is supplemented with an appendix presenting a provisional list of contents of the ‘Grycz Papers’, a newly acquired fond at the Polish National Library in Warsaw.